

Willibrord Ruigrok wint poëzievertaalwedstrijd

Prijzuitreiking Poëzievertaalwedstrijd 2015 tijdens de Poëzie Avond in de Boerderij. De eerste prijs was voor de vertaling van Willibrord Ruigrok uit Hilversum. Wethouder Marianne Verhage overhandigt een ingelijste ets van Flip Schrameijer uit 1977. (Foto's: Stichting Kunst & Cultuur Huizen/Elvic HD Videoproductions)

Het vertalen van poëzie van de oorspronkelijk gebruikte taal naar een andere is een kunst op zich. De voorzitter van de jury, Henk Aertsen, begon met een citaat van de in 1972 naar de VS uitgeweken Russische dichter en vertaler Joseph Brodsky, die sprak over "The art of the impossible".

De Huizer Kunst & Cultuur stichting, samen met Thom Schuitemaker de initiatiefnemer van de vertaalwedstrijd namens de Bibliotheek Huizen-Laren-Blaricum, had het Rodion

van "Sons and Lovers" en "Lady Chatterley's Lover" bekende maker van het gedicht en een gedegen analyse die een docent literatuur niet zou hebben misstaan. Dat vertalen van poëzie veel breed getalenteerde mensen aantrekt, werd eens te meer duidelijk toen bleek dat Van Iperen geen docent Engelse taal en literatuur is maar een professioneel jurist.

De winnaars van de prijzen werden, in de volgorde van drie naar één, bekend gemaakt door de wethouder van onderwijs van de gemeente Huizen,

veel tijd er in was gaan zitten en welke hulpmiddelen hij had gebruikt zoals Engels-Nederlandse woordenboeken en synoniemen- en rijmwoordenboeken. In de vorige wedstrijd was hij nummer drie geworden en hij riep de aanwezigen op hun vertalingen te blijven perfectioneren.

Speelplezier

Voor de presentatie en het interviewen van de musici van het Rodion Trio en de interactieve poëzie- en muziekquiz, was Maartje van Weegen gevraagd,

ren en uitvoeren van muziek in andere bezettingen dan waarvoor de componisten de muziek bedoeld hadden.

Zo werden de eerste twee delen van het trio opus 43 van Poulenc uit 1926 uitgevoerd op de baritonsaxofoon en klarinet (oorspronkelijk voor hobo, fagot en piano) en twee delen uit zijn sonate voor twee klarinetten opus 7 uit 1918. Op zich was de vertaalslag schrijfttechnisch niet al te moeilijk; de briljante techniek en het speelplezier van de musici bewees dat zij allerminst last hadden van een kwaad geweten. Zeker is het zo dat de originele versie een andere uitwerking heeft, omdat de hobo en fagot leden zijn van dezelfde familie met dubbelriet en een cilindrische boring, terwijl de klarinet en saxen een enkel riet hebben en een conische boring d.w.z. dat de pijp steeds wijder wordt. Een ander opmerkelijk verschil is dat de klassieke klarinetten in de westerse traditie geacht worden zonder vibrato te spelen, terwijl de jazz en wereldmuziek klarinetten net als de saxofonisten, naar smaak meer of minder vibrato aan de toon toevoegen. Diederik Ornée is evident een klassiek geschoold klarinettist en een hele goede ook nog, Annelies Vrieswijk is een bijzonder lyrische saxofonist met een briljante techniek en een zangerige klank.

Muzikale reis

Waar de combinatie hobo en fagot net als de viool en cello dezelfde bouwwijze en een soortgelijke benadering hebben wat betreft de klankkleur en het gebruik van vibrato, zien Diederik en Annelies het als een deugd om deze symbiose in sklonk niet na te streven. Hun zwarte schoenen met witte wreef, zwarte kleding met witte stropdas en riem bij de heren en wit gebiesde bolero bij Annelies, beoogt de eenheid in verscheidenheid te onderstrepen.

De muzikale reis van het trio in de tijd na de 20e eeuw met Poulenc, helemaal terug naar de Ars Nova van Frankrijk, muziek uit de 14 eeuw als muziek gemaakt voor de pausen in ballingschap in Avignon. De sfeer die deze liturgische muziek oproept, is ons vreemd geworden, zoals de stichtelijke bedoeling van deze muziek. Schuldig aan blasfemie maakt het Rodion Trio zich allerminst. Of Gesulado zich schuldig voelde, nadat hij zijn vrouw en haar minnaar die hij 'tijdens de daad' betrapte en hen met zijn dienaren om zeep had geholpen? Voor de arrangeur die aan gewetensonderzoek doet, is het een interessant dwarsverband. "Moro lascio al mio duolo", Ik sterf wegwijgend van verdriet. Geniaal was Gesuldo zeker wat zijn muzikale scheppingen betreft en het Rodion Trio maalt er niet om dat het stuk voor vijf menselijke stemmen werd geschreven. Zelfs het bij uitstek op het idioom van de viool geschreven Primavera uit de Vier Jaargetijden werd bewerkt voor dit trio en ook daarmee kwamen ze verrassend goed weg.

Sport

Na de interactieve quiz waarin het publiek werd getest op zijn kennis van, meestal historische, cabaret- en songteksten vanaf Dirk Witte en Fien de la Mar tot en met Leonard Cohen, Herman van Veen en Janne Schra, besluit het Rodion Trio de avond met een meeslepende vertolking van de Hongaarse Dans nr. 1 van Johannes

Brahms om vervolgens weer met een verrassing te komen die aansluitend op de quiz had kunnen beginnen met de vraag wie de historische uitvinder van de cliffhanger was. Voor Sheherazade was het in ieder geval een life saver. Hoe de klarinettist het klaarspeelt zonder vangnet de noten van de viool solocadens uit Rimski Korsakov's Sheherazade uit zijn klarinet te toveren, is mij een raadsel. De volgende cd van het Rodion Trio krijgt in ieder geval de toepasselijke titel 'Betoverd'. In Nederland wordt de kunst van het arrangeren met succes bedreven door o.a. het Calefax Rietkwintet en het Amsterdam Ensemble; in de geschiedenis gebeurde het vaker als er geen

geld was om een heel orkest in te huren. Omdat er nog geen geluidsdragers waren, werden piano uittreksels en piano-vierhandige versies gemaakt van orkestpartituren. Het Rodion Trio maakt er een sport van alle mogelijke en onmogelijke arrangementen van muziek uit alle tijden voor eigen gebruik te maken en heeft er zichtbaar en hoorbaar plezier in om dat overal te laten horen. Kunst & Cultuur Huizen is er alweer in geslaagd een prikkelende culturele avond te realiseren die naar meer smaakt.

Hans Roelofsen
Theater De Boerderij Huizen
28 januari 2015

LIED ('De liefde is...')

van D.H. (David Herbert) Lawrence (1885-1930)

De liefde is in haar verzegeld hart gekropen
Zoals een werkbij, goudgeel en zwart van tint,
Uit de winterrust breekt en de klim begint
In de warme grashalm, door de zon beslopen.

De liefde is gekropen in haar zomer-ogen
En reikt een glimp van kleur'ge zonnestralen aan,
Zoals die ook over de gevouwen vleugels gaan
Voordat de bij is weggevlagen.

Maar de vleugels waarmee de wilde jonge elf zich toot
Heb ik vrijgemaakt met mijn opgewonden zucht;
Hij heeft ze geopend in een warrelende vlucht
En heeft haar woorden naar omlaag gegooit.

De liefde vliegt verrukt binnen in haar stemgeluid:
't gezoem als zijn glinsterende dronken vleugels slaan
laat in kleine dingen die ze zegt de trilling van muziek ontstaan
terwijl uit haar eenvoudige woorden vreugd' ontspruit.

('Song', oorspronkelijk gepubliceerd in 'Poetry', december 1914)

Willibrord Ruigrok
Hilversum

Voorzitter van de jury Henk Aertsen en juryleden Wil Hordijk en Roxane van Iperen.

Trio uitgenodigd om te zorgen voor de muzikale omliggings. Dat was met recht een vondst te noemen, omdat het arrangeren van muziek voor andere instrumenten ook een vertaalslag oplevert, een niet geringe taak waarvan het zeer professionele Rodion Trio zich evenzeer met verve kwijt als de winnende amateur vertalers dat hadden gedaan met een gedicht van D.H. Lawrence.

mevrouw Marianne Verhage. De winnaars droegen hun eigen vertalingen vervolgens voor; Marion Huismans, haar echtgenoot Hans Huismans en tenslotte de winnaar van de eerste prijs, de Hilversummer Willibrord Ruigrok, die met gepaste trots zijn buitengewoon fraaie en stijlvolle vertaling met gevoel vertolkte. In een spontane toelichting deed hij uit de doeken hoe

die dat op soepele wijze ter hand nam. De pianist Mark Toxopeus, hoofdverantwoordelijke voor de arrangementen, onthulde de naam Rodion die is ontleend aan de hoofdpersoon Rodion Raskolnikov, uit Fjodor Dostojewski's roman "Schuld en Boete". Evenals Raskolnikov vroeg Toxopeus zich af of zijn geweten zou gaan knagen als hij zich zou bezondigen aan het arrange-

De juryleden Roxane van Iperen, Wil Hordijk en voorzitter Henk Aertsen gaven bij de elfde versie van de vertaalwedstrijd op overtuigende wijze inhoud aan hun taak; uit negentien inzendingen waren drie winnaars gekozen op grond van heldere criteria en kwaliteitseisen. Zo dicht mogelijk bij de letterlijke betekenis van de woorden van het origineel blijven, liefst dezelfde rijmvorm aanhouden (in dit geval het omarmende rijmschema ABBA) en de kernwoorden van de strofen op dezelfde plaats. Dat was geen gemakkelijke opgave en het leek erop dat de zaal gevuld was met een vijfvoud van belangstellenden die ook een poging hadden gewaagd, maar er toch maar van hadden afgezien hun eigen versie in te sturen voor de vertaalwedstrijd.

Fraai en stijlvol

Nadat Wil Hordijk het gedicht van D.H. Lawrence uit 1914 met de titel 'Song' in zijn oorspronkelijke vorm declameerde, gaf Roxane van Iperen een korte beschrijving van de vooral als schrijver

Winnaar Willibrord Ruigrok, derde prijswinnaar Marion Huismans en tweede prijswinnaar Hans Huismans met presentatrice Maartje van Weegen.

RodionTrio met Diederik Ornée klarinet, Mark Toxopeus piano en Annelies Vrieswijk baritonsax.

GEFASCINEERD

Voor Roxane van Iperen had het gedicht van Lawrence bij de eerste lezing geen enkel effect.

"Een verzameling letters die leidden tot een tekstblok, zoals een stapel bakstenen resulteert in een arbeiderswoning in de periferie van een Belgische stad, waar ik langrijd zonder enige behoefte nog eens om te kijken. Een gedicht begrijpen is niet per se nodig; het metrum, de woordkeuze, de vermeende emotionele lading ervan brengt soms meer teweeg dan de cognitieve interpretatie. Maar als je het én niet begrijpt én niet voelt, heb je een probleem. Zeker als je in de jury zit", verwoordde Van Iperen het. Dus dook ze in de achtergrond van de schrijver, maar ook daarmee kwam ze geen steek verder met het gedicht.

"In tegenstelling tot het gedicht van vorig jaar, Conversation van MacNeice, dat in haar originele vorm al veel voor mij betekende, kwam dit gedicht pas tot leven nadat ik het tientallen malen had gelezen, steeds met één van de ingezonden vertalingen erbij".

Het uiteenzetten van de symbolische overeenkomst van de vrouw en de bij, kwamen meer tot leven aan de hand van de vertalingen. Of Van Iperen D.H. Lawrence helemaal kan volgen is de vraag, maar "gefascineerd ben ik zeker".

In het juryrapport legt juryvoorzitter Henk Aertsen uit dat ook de titel deel uitmaakt van het gedicht en dus ook vertaald moet worden. Het gedicht heeft rijm, waarbij de eerste en vierde regel van elke strofe rijmen en als het ware de twee tussenliggende regels die met elkaar rijmen 'omarmen'. Het gebruik van rijm leidde in enkele gevallen ook tot rijmdwang, een van de beoordelingscriteria van de jury, waarmee bedoeld wordt "het gebruik van een woord om wille van het rijm, zonder dat dat woord in het origineel voorkomt.

Er zitten twee belangrijke herhalingen in het gedicht en volgens een van de beoordelingscriteria, moeten dergelijke herhalingen in de vertaling gehandhaafd blijven, of door een soortgelijke herhaling vervangen worden. De jury heeft helaas moeten constateren dat dit maar weinige inzenders gelukt was.

De jury heeft besloten drie prijzen toe te kennen, maar eigenlijk verdienen alle inzenders een prijs, omdat zij het hebben aangedurfd dit toch niet gemakkelijke gedicht te vertalen en dan ook nog die vertaling hebben durven insturen. Geen van de inzendingen was geheel foutloos, ook die van de winnaars niet. De jury was unaniem van mening dat de inzending van Willibrord Ruigrok de eerste prijs verdiende, met een prachtige en poëtisch zeer verantwoorde slotstrofe, maar ook met handhaving van het moeilijke rijmschema en bijvoorbeeld de herhaling.